

RIL-SENIORIT PUOLASSA 21.-25.4.2015

Matkanjohtaja Hannu Simula pyysi, että matkaraporttia varten erityisesti matkalla mukana olevat avecit lähettäisivät hänelle kommenttejaan ja vaikutelmiaan matkasta. Tekstejä tulikin ilahduttavasti. Tämä on Satu Simulan laatima kooste, jota täydentävät Markku Leppävuoren hienot kuvat.

Tiistaina 21.4. saavuimme Krakovan lentokentälle, jossa ohjelman mukaisesti meitä oli vastassa suomea puhuva oppaamme Marketa ja bussi.

Kari Sipilä kommentoi: *Alku ei näyttänyt hyvältä. Marketan ensi tapaamisen jälkeen vedimme kapsekkeja puolisen kilometriä ympäri Krakovan lentokenttäterminaalia. Oppaamme Marketa oli asunut 1990-luvulla kuusi vuotta Suomessa, ilmeisesti suomen kielen taito on niin hyvä ja vivahteikas. Hän on tsekkiläisen kuuluisan Suomessa pelanneen jääkiekkomaalivahti Sidelin tytär, joka koki varmaan kovia muuttaessaan Suomeen kieltä silloin taitamattomana 12-vuotiaana, mutta kirjoitti sitten Suomessa ylioppilaaksikin.*

Teimme kävellen melkoisen kaupunkikierroksen ja tutustuimme vanhan kaupungin helmiin kuten Marian kirkkoon, jonka tornin trumpetinsoittajaa monet ehtivät torilla istuen kuunnella. Wawelin linnan mahtavien salien ja taidearteiden ohella kuvatuimmat kohteet olivat kyllä linnan puiston mahtavat magnoliat.

Päivi Linna kommentoi Krakovaa: *Krakova on kuin korulipas: täynnä kauneutta, nostalgiaa, historiaa. Wawelin linnan gobeliinit uskomattoman taidokkaita. Varsinainen highlight minulle oli kuitenkin Leonardon ”Lady with an Ermine”, joka on vaikuttavampi kuin Mona Lisa! Taas kerran toteutui ”a thing of beauty is a joy forever”.*

Matkapäivänämme oli melkoisen pitkät ryypyn välit, kun päivän ensimmäinen lämmin ateria juomineen nautittiin vasta illan jo pimentyessä. Kaikki pysyivät kuitenkin hengissä illalliselle asti. Ja kotihotelliin osattiin hyvin kävellä, kun vanha kaupunki oli jo tullut tutuksi.

Keskiviikkona 22.4. kävelimme aamupäivän Wieliczkan suolakaivoksessa 135 m:n syvyydessä. Kaivos on yksi maailman vanhimmista, ja se tuotti suolaa yhtäjaksoisesti 700 vuotta 1300-luvulta aina vuoteen 2007

asti. Kaivoksessa on järviä, joihin olimme heittämään kolikon oikealla kädellä vasemman olkapään yli ja toivomaan. **Juha ja Outi Tammivuoren** mieleen jäi erityisesti kaivoksen *Janowicen kamarissa nähty ja kuultu legenda suolakaivoksen löytymisestä unkarilaisen prinsessan sormuksen avulla.*

Kuvassa olemme kaivoksen suurimmassa suolasta rakennetussa kappelissa. Sen koristeet, patsaat ja kristallikruunutkin on veistetty suolasta. Kaivoksessa käy vuosittain 1,2 miljoonaa vierailijaa, minkä kyllä uskoimme, kun edellämme tai perässämme kulki jatkuvasti ryhmiä oppaidensa kanssa. Iloksemme huomasimme, että kaivoksessa ei saa liikkua yksin.

Iltpäivän ohjelma oli vapaa, mutta innokkaimmat ehdivät tutustua Oscar Schindlerin emalitehtaaseen. **Juha ja Outi Tammivuori:** *Se ei ollut matkan ohjelmassa, mutta Marketa pysäytti bussin paluumatkalla Wieliczkan kaivokselta ja ohjasi kymmenkunta retkeläistä historialliseen teollisuusrakennukseen koottuun sota-ajan juutalaisvainoa esittelevään museoon. Tämä museo keskittyi kertomaan Krakovan elämästä natsimiehityksen aikana vuosina 1939-1945. Sen fokus oli Varsovan juutalaismuseoa POLINia rajatumpi mutta samalla syvempi. Se näytti natsien johdonmukaisen etenemisen gheton perustamisesta juutalaisten lopulliseen eliminoimiseen asti. Saksalainen liikemies Oscar Schindler työllisti yli tuhat juutalaista ja pelasti heidät varmalta kuolemalta. Tunnetun filmin tarina muuttui eläväksi kerrottuna alkuperäisessä tehdas- ja toimistomiljöössä.*

Juha ja Outi Tammivuori: *Krakovan illallinen Kazimierzin juutalaiskorttelissa täydensi onnistuneesti ohjelmaamme. Teatr Zwierciadlo'n (The Mirror Theatre) yhtye välitti musiikin avulla elävästi ja viihdyttävästi niitä elämänilon tunteita, joita juutalaisilla on tänä päivänä.*

Torstaina 23.4. istuimme bussissa lähes 300 km:n matkan Varsovaan. Tutustuimme moneen moottoritien siltatyömaahan, ihailimme maaseudun talojen kauniita pihvoja, näimme kattohaikarapariskunnan pesällänsä ja nautimme lounaan mahtavassa hirsirakennuksessa, jonka ruokokatto ja hirsien olkitiivisteet herättivät ihastusta. **Marketa** sivisti meitä kertomalla Puolan historiasta ja teollisuudesta ja **Kari Sipilä** raportoi rakentajateekkareiden matkasta Puolaan yli puoli vuosisataa sitten ja myös kommentoi raporttia:

IK:n teekkariexkursio toukokuussa 1963 suuntautui Berliinin, Prahan, Innsbruckin ja Münchenin lisäksi Puolaan. Meitä lähes valmistumisvaiheessa olevia tekkareita oli matkalla bussillinen professori Kalervo Savolaisen johdolla. Matkasta laadittiin laaja raportti, joka on edelleen tallessa. Raporttimme kohdan "Varsova rakentaa" kirjoitti aikoinaan Matti Takala.

Toisen maailmansodan loppuvaiheissa, erityisesti Varsovan kansannousun kukistamisen jälkeen Hitler antoi määräyksen koko kaupungin täydellisestä hävittämisestä, mikä pitkälti tapahtuikin. Aiemman miljoonakaupungin asukasluku oli sodan päättyessä enää 160 000. Rakentaminen aloitettiin silloin sananmukaisesti raunioista. Niistä saatiin aluksi materiaalit ja kun suunnittelijoita ei ollut, rakennettiin talot sellaiseksi kuin ennen oli ollut. Vähitellen pääsi suunnittelukin käyntiin. Varsovan vanhan kaupungin sekä monien muiden arvokkaiden rakennusten ja muistomerkkien entisöiminen oli lähinnä historiallisten ja kansallisten syiden vuoksi vastareaktio sodanaikaisille tapahtumille. Ekskursiomme aikaan jälleenrakentaminen oli kestänyt vajaat 20 vuotta.

Varsovan rakentamisen päämäärät tuolloin olivat: nopeasti ja taloudellisesti. Rakentamisessa oli jo miltei kokonaan siirrytty elementtirakentamiseen, jota toteutettiin alueittain. Vuonna 1963 pääsimme tutustumaan Radio- ja TV-keskuksen sekä erään asuntoalueen rakentamiseen. Se oli samalla rakentamisen ja materiaalien koelaitos. Siellä seurattiin valtion toimesta mm. materiaalien ja rakenteiden kestävyyyttä käytössä. Esittelyissä meille selvitettiin alueen kokonaissuunnittelua, toteuttamisjärjestystä, aikataulua ja kustannuksia. Näitä kohteita ei tällä matkalla vuonna 2015 käyty katsomassa ja eräs syy siihen on, ettei silloisten käyntikohteiden osoitteita ole tiedossa.

Varsovassa rakentamisen kohteena ei tuolloin ollut rakennus vaan rakennusalue. Asunnot olivat pieniä: kaksiot 25-30 m² ja 5h+k vain 55 m², muut sillä välillä. Silloista palkkatasoa vertailtaessa nuoren insinöörin

palkka oli 400 markan suuruusluokassa kuukaudessa, mikä oli noin neljäsosa tai viidesosa suomalaisinsinöörin palkasta. Tämän hetken tilanteessa vuonna 2015 suhde lienee parantunut Puolan hyväksi, ja tilastollinen keskipalkka lienee noin kolmasosa Suomen keskipalkkatasosta.

Keskikaupungin rakentamisen lisäksi Varsovassa osana koko maan käsittävästä suunnittelusta toteutettiin itsenäisiä tytärikaupunkeja 50-100 km:n etäisyydelle Varsovasta.

Johtopäätöksenä raportissa todettiin mm. että Varsovassa on onnistuttu siinä tavoitteessa, että rakennetaan paljon, nopeasti ja halvalla. Mikäli kuitenkin käy niin, että aikataulun tai laadun vuoksi alueiden tai rakennusten uudelleenrakentaminen on tarpeen jo 15-20 vuoden päästä, ei Varsovan rakentamista tuolloin voinut pitää taloudellisena. On kuitenkin pidettävä mielessä, että rakentaminen on aina vain väline ihmistä palveltaessa, päättyi Varsova-raportti vuonna 1963.

Nyt vuoden 2015 tilanteessa näytti siltä, että edelleen on paljon sodan jälkeen rakennettuja taloja, mutta monien julkisivuja on saneerattu, varmaan itse taloja muutenkin. Nyky-Varsova rakentaa kuitenkin moderneja pilvenpiirtäjiä, laajoja asuntoalueita, kulttuurirakennuksia ja sujuvia moottoriteitä.

Hotellissa meitä odotti Varsovan oppaamme Barbara. Majoittumisen jälkeen teimme kiertoajelun ruuhkaisessa keskustassa ja vanhassa kaupungissa. Kävelimme hetken Lazienki-puistossa, jossa ihailimme Chopinin patsasta ja soivaa Chopinin kivipenkkiä. Se innoitti **Päivi Linnaa** ehdottamaan Helsingin sanomien mielipidesivuilla nimikkopenkkiä Sibeliukselle Sibeliuksen puistoon. Lintuharrastaja huomasi ilmeisen musikaalisen mandariinisorsapariskunnan Chopinin patsaan vesialtaassa.

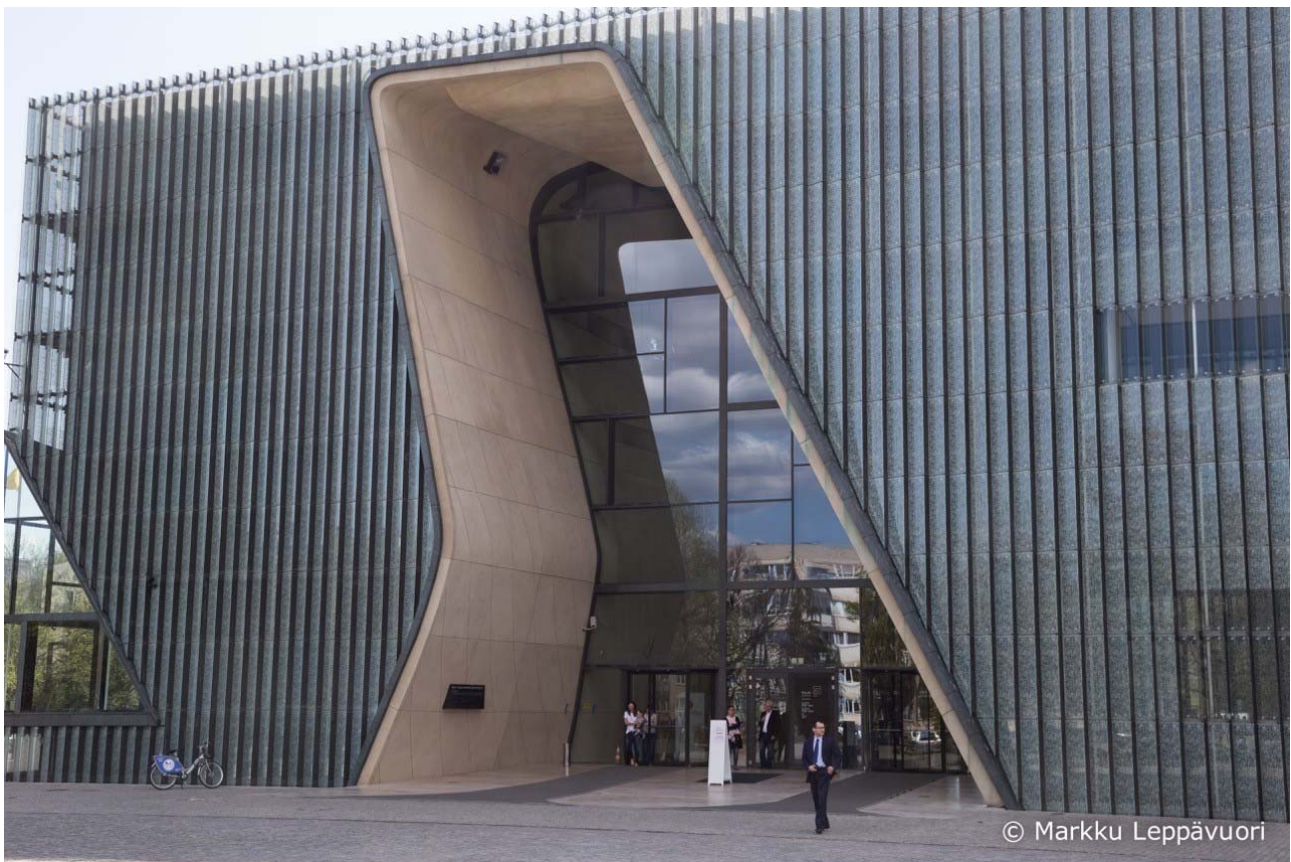
Perjantaina 24.4. näimme aamupäivällä Wilanovin palatsin aarteineen, puistoineen ja magnolioineen. Teimme saman tien kaupunkikierron välttääksemme edellisen päivän ruuhkia.

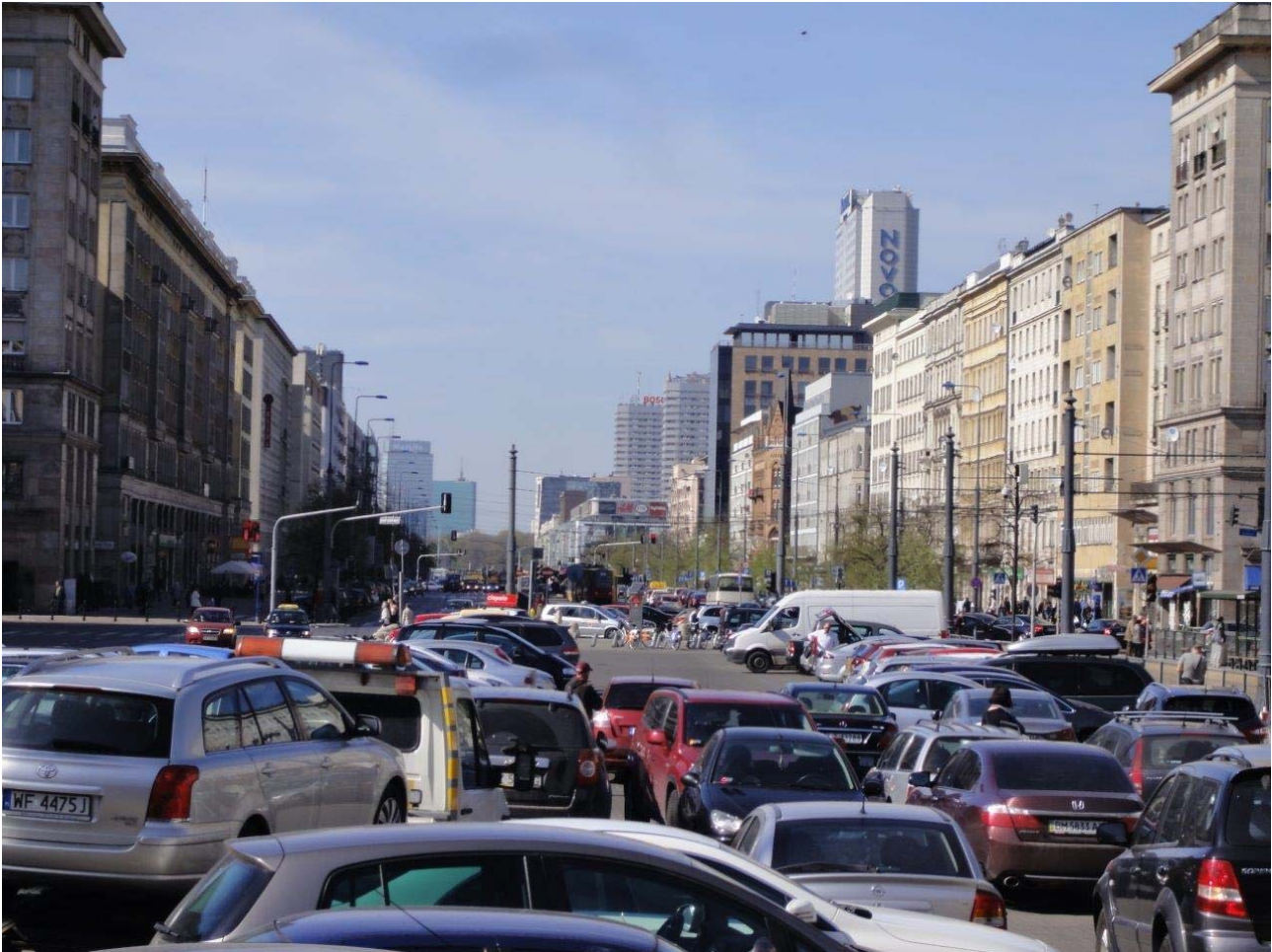
Kävelimme hetken vanhassa kaupungissa ja opimme tuntemaan kuninkaamme Sigismund Vaasan, jonka patsas oli hyvä kohtaustaipaikka. Kuulimme vanhan kaupungin jälleenrakentamisesta, joka oppaamme

Barbaran mukaan toteutettiin täysin omin voimin. Italialainen taidemaalari Bellotto Canaletto, sen tunnetumman Canaletton veljenpoika, oli maalannut 1700-luvun loppupuolella Varsovan kaupunkinäkyymiä, ja näitä tauluja käytettiin lähdeaineistona vanhan kaupungin jälleenrakennuksessa. Varsovan kuninkaanlinnaa ei haluttu kaupungin lähes täydellisen tuhoamisen jälkeen heti rakentaa uudelleen, koska ei haluttu venäläisten ottavan rakennusta käyttöönsä. Sen rauniot aidattiin ja päätös uudelleenrakentamisesta tehtiin vasta vuonna 1971.

Matkalla Juutalaismuseoon näimme Varsovan kansannousun ja juutalaisgheton uhrien muistomerkkejä. Ehkä vaikuttavin oli kuitenkin vuonna 1995 valmistunut itään karkotettujen ja idässä murhattujen muistomerkki (to those deported and murdered in the east, siitä löytyy lisätietoa ja kuvia tällä nimellä googlaamalla). Muistomerkki oli rautatievaunu, joka oli täynnä eri uskontokuntien ristejä. Sen rataaksoissa oli määränpäiden nimet.

Juha ja Outi Tammivuori: *POLIN, Puolan juutalaisten historian museo Varsovassa oli meidän matkamme pääkohde. Tutustuimme omatoimisesti etukäteen Holokausti-osastoon ja liityimme sitten yhteisopastuksen jälkimmäiseen ryhmään. Se oli onni, sillä museon puolalais-juutalainen(?) opas osasi johdattaa meidät lyhyessä ajassa läpi kiintoisimpien hetkien Puolan juutalaisten tuhatvuotisessa historiassa. Tarina alkoi keskiajalla kulkeneista juutalaisista kauppiaista, jatkui myöhemmän keskiajan juutalaisyhteisöjen suhteellisen itsenäisen elintavan kuvauksilla ja edelleen Puolan jaon kautta teollistuvan ja kaupungistuvan elintavan muutoksiin. Dramaattista holokaustin aikaa edelsi suhteellisen hyvä jakso 1. maailmansodan jälkeisessä itsenäistyneessä Puolassa ja sitä seurasi kylmä ja osin antisemitistinen aika kommunistisessa Puolassa. Puolan vapautuessa kommunismista siellä eli enää noin 10 000 juutalaista. Museon rakentaminen on elävä todistus juutalaiskulttuurin nyt tapahtuvasta hitaasta elpymisestä. Arkkitehti Rainer Mahlamäen suunnittelema vaikuttava museorakennus on sen saavuttaman maineen arvoinen.*

Paluumatkalla hotelliin pääsimme taas kokemaan Varsovan liikeneruuhkia. Onneksi ruuhkat olivat jo ohi, kun lähdimme illalliselle vanhaan kaupunkiin. Maukas päivällinen juomineen maistui taas matkalaisille. Marketalle laulettiin asiaan kuuluvasti ”Niin minä, neitonen, sinulle laulan” ja aveceille lohdutukseksi toinen värssy. Matkanjohtaja Hannu kiitti Marketaa ja antoi hänelle matkalaisten lahjana pari levyllistä Sibeliusta ja Muumipappa- ja Pikku-Myy-mukit. Lahjasta tai itse asiassa sen mukana olleesta pikku kortista olikin kotona sukeutunut hauska juttu, josta Marketa kertoi tekstiviestissään:

Kävi hauska juttu. Huomasin vasta jälkeinpäin se hauska piirustus (kaksi nuolen lävistämää sydäntä) pikkulapulla sen paketin yhteydessä. Revin sen pois ja laitoin se pöydälle. Poika tuli huoneeseen ja ilmoitti papalle ja isälle, että äidillä on poikakaveri. Minä sanoin, niin ja heti 50. Mukavaa kevättä ja tulkaa taas käymään. t Marketa.

Lauantaina 25.4. pakkasimme tavaramme ja lähdimme bussiretkelle Varsovaa ympäröivälle maaseudulle. Vierailimme Nieborowin barokkipalatsissa, jonka erikoisuuksia olivat kotikylän rakennustuotteet. Kynttiläkruunut oli valmistettu paikallisessa lasitehtaassa ja kaakelit, joilla mm. oli verhoiltu yläkertaan johtava portaikko, olivat oman savipajan valmistetta. Tämä palatsi oli kodikas, siinä tämän päivän maallemuuttaja voisi asuakin, jos hänellä olisi tarpeeksi kotiapua puita kantamaan ja uuneja lämmittämään.

Päivi Linna kommentoi: *Nieborowin palatsi, todellinen barokkihelmi! Ihana sisustus, upea värimaailma, viehättävä puutarha.*

Marja Sipilä kommentoi retkemme loppuosaa: *Helmenä pohjalla oli lähtöpäivän lounas lähellä Chopinin synnyinkotia ja sen tunnelmallista puistoa. Meidän ruokailumme oli auringossa ravintolan kesäisellä terassilla. Ravintolan sisätiloissa vietettiin iloisia puolalaishäitä. Morsian oli ison perheen kuudes ja nuorin*

tytär. Suku osasi ottaa ilon irti elämästä. Meitäkin pyydettiin mukaan, mutta matkalaisilla on aina kiire eteenpäin. Tässä tapauksessa lentokentälle ja koti-Suomeen.

Samoin **Päivi Linna**: Chopinin syntymäkodin koko miljöö hurmaava. Puutarhassa kuuluva musiikki täydensi tunnelman.

Yhteenvetoa matkasta esittivät **Juha ja Outi Tammivuori**: Matkan järjestelyt, ohjelma kokonaisuutena, opastukset, hotellit ja ateriat toimivat hyvin ja olemme hyvin tyytyväistä kokemaamme. Erityistä kiitosta ansaitsevat molemmat oppaamme, joista varsinkin Marketan suvereeni tilanteiden hallinta höystettyä pirteällä huumorilla lisäsi luottamusta matkan onnistumiseen.

Ohjelman suunnittelussa oli hyvin huomioitu juutalaisuuden jalanjälki kohdekaupungeissa. Tämä oli meille mieluisaa ja pääsyy matkalle lähtemiseen. Tulimme myös vakuuttuneiksi, ettei varsinkaan Varsovaan voi tutustua ilman Chopinin huomioimista. Tässä mielessä vierailu säveltäjän nimeä kantavassa museossa Zelazowa Wolassa oli perusteltua ja mielenkiintoista. Sen sijaan useat linna- ja palatsivierailut jättivät vähemmän aiheita jälkimuisteluun.

Jos matkalta jäi jotain harmittavia hetkiä mieleen, niiden selityksiksi löytyy monesti suuren ryhmän vaikea liikuttelu ruuhkissa ja opastus ahtaissa tiloissa. Aina ne eivät ole vältettävissä, mutta ohjelmaa ja sen ajoitusta suunniteltaessa voidaan varmaan harmoja lieventää. Omalta osaltamme emme kärsineet näistä pahemmin.

Yhteenvetoa matkasta esittivät myös **Päivi Linna**: Matkan tunnelma oli aurinkoinen. Koko porukka(!), niin seniorat kuin senioritkin, olivat iloisen rentoja. Eivät ne hauskat teekkarit mihinkään ole kadonneet, toisin kuin väitetään! Oppaamme Marketa, loistotapaus, asiansa osaava ja huumorintajuinen.

ja **Kari Sipilä**: Tämän jälkeen (siis Krakovan lentokentän) koko matka onkin pelkkää glooriaa: ohjelmamme oli taitavasti johdettu, kohteet osattiin, opastukset olivat erinomaisesti tulkattuja ja meistä huolehdittiin hienosti. Tyylikäs Marketa tiesi nopeasti, mikä meitä kiinnostaa. Paikallisoppaiden vuolaat kertomukset usein kuitattiin sanomalla, niin, tämän te jo tiedättekin tai sopivin lyhentelyin. Ruuat ja juomat oli osattu tilata vaihteleviksi, paitsi knöödelit, joita oli eri muodoissa lähes joka aterialla ja lisäksi runsaasti!

Mitä jäi puuttumaan, Juha ja Outi Tammivuori: Näimme siis museoissa paljon sitä, miten Puolaa hävitettiin ja rakennuksia murskattiin. Rakentajille suunnatussa ohjelmassa olisi voinut olla jotain esimerkkejä siitä, miten Puolaa on rakennettu sodan jälkeen. Riippumatta siitä, pidämmekö sosialismin aikana jälleenrakennetun Puolan kasvoista, muutama kohde olisi voinut olla mukana aikakautensa rakentamisen esimerkkinä ja poliittisen merkityksensä takia.

Krakovassa Stalin rakennutti vastapainona vanhalle ”porvarilliselle” hegemonialle uuden Leninin terästehtaan ja Nova Huta-teollisuuskaupungin sen viereen. Lehtitietojen mukaan kaupunki on taas muodissa nuorten perheiden keskuudessa. Varsovassa Kulttuurin ja tieteen palatsi eli ns. Stalinin torni tarjosi varmaan monelle omatoimisesti tutustuneelle ihmettelyn aiheita. Sitä voisi selventää opastuksella rakennuksen historiaan. Bussissa istumisen asemesta sen näköalatasanteelta olisi saanut panoraamanäkymän koko kaupunkiin.